

روش تحقیق در علوم انسانی

مطابق با سرفصل درس روش تحقیق، برای کلیه دانشجویان
دوره‌ی کاردانی و کارشناسی دانشگاهها

مؤلفان:

شهلا سهرابی

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی

محمدرضا گروسی

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی

سرشناسه: سهرابی، شهلا، ۱۳۴۷
 عنوان و نام پدیدآور: روش تحقیق در علوم انسانی: مطابق با سرفصل درس روش تحقیق... / مؤلفان: شهلا سهرابی،
 محمدرضا گروسی
 مشخصات نشر: تهران: پیشه، ۱۳۹۱
 مشخصات ظاهری: ۱۲۴ ص، مصور، جدول، نمودار.
 شابک: ۹۷۸-۹۶۱-۲۵۱۲-۸۷-۴ / ۵۹۰۰۰ ریال
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 موضوع: علوم انسان - تحقیق - روش شناسی
 شناسه افزوده: گروسی، محمدرضا، ۱۳۴۹
 رده بندی کنگره: ۸۲۱/۳۰۷۲
 رده بندی دیویی: ۳۰۱/۳۰۷۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۸۳۴۶

کتاب پزواک

انتشارات پیشه

■ عنوان کتاب: روش تمقیق در علوم انسانی

■ مؤلفان: شهلا سهرابی، محمدرضا گروسی

■ ناشر: پیشه

■ نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۱

■ شمارگان: ۵۰۰ جلد

■ مروف چین و صفحه آرا: لیلا آدینه

■ طراح جلد: مهدی قدردان

■ ناظر چاپ: شهرام دادفواه

■ شابک: ۹۷۸-۹۶۱۴-۲۵۱۲-۸۷-۴ قیمت: ۵۹۰۰۰ ریال

مرکز پخش: تهران - شهر قدس - میدان قدس - ساختمان سابق دانشگاه آزاد - پلاک ۱۲۵

کتاب پزواک تلفن: ۴۶۸۵۲۹۶۴ - ۲۱-۴۶۸۶۸۴۷۹

تمام حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به پزواک بوده و هرگونه استفاده منوط به اجازه از پزواک می باشد.

پیشگفتار

کتاب روش تحقیق در علوم انسانی به عنوان یک منبع درسی برای دانشجویان و افرادی که قصد انجام پژوهش به شیوه علمی را دارند تهیه و تدوین گردیده است. در این کتاب سعی شده تا ضمن رعایت سرفصل درس روش تحقیق، مطالب به سادگی بیان شده و دانشجویان بتوانند با مراجعه به آن و بدون مراجعه به استاد مطالب را آموخته و مورد استفاده قرار دهند.

کتاب دارای هفت فصل است. در فصل نخست مفهوم تحقیق، انواع تحقیق از نظر هدف و از نظر ماهیت و روش تحقیق مورد بحث قرار گرفته است. در فصل دوم، مراحل تهیه طرح تحقیق و اصولی که باید در آن رعایت نمود بررسی شده است. در فصل سوم، متغیر و انواع آن، جامعه آماری و نمونه و روش‌های نمونه‌گیری مورد بررسی قرار داده شده است. در فصل چهارم، روش‌های ابزارهای جمع‌آوری داده‌های تحقیقی، طریقه ساختن و ارزیابی آنها بیان شده است. در فصل پنجم، انواع طبقه‌بندی و مقیاس‌های اندازه‌گیری اطلاعات به دست آمده، مورد بررسی قرار گرفته است. در فصل ششم، تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق و روش‌های آمار توصیفی بیان شده است. در فصل هفتم نیز چگونگی نوشتن خلاصه تحقیق، ارائه پیشنهادات، نحوه نوشتن منابع و مآخذ و همچنین نحوه نوشتن یک مقاله علمی مطرح شده است.

امید است مطالب ارائه شده مورد توجه و عنایت خوانندگان عزیز قرار گرفته و از دانش پژوهان گرامی تقاضا نمودیم با راهنمایی‌های ارزنده خود مولفان را یاری فرمایند.

مقدمه

در اندرون من خسته دل ندانم چیست که من خموشم و او در فغان و در غوغاست

روح انسان به دلیل قوه احساس و تعقل همواره به دنبال کشف رابطه‌ها و پدیده‌ها بوده است. این مسئله نه تنها در ابتدای تولد انسان بلکه بر اساس نظر دانشمندان در دوره جنینی نیز وجود دارد. در آن هنگام نیز جنین به مسائل اطراف خود حساسیت داشته و نوعی عکس‌العمل از خود نشان می‌دهد. در واقع روحیه کنجکاوی به طور فطری در انسان وجود دارد.

موضوع کلی همه فعالیت‌های تحقیقاتی "حقیقت" است. انسان دانش خود را از هستی به دو طریق کسب می‌کند: استنتاج منطقی و تجربه عملی؛ و تحقیق تلاشی آگاهانه و سیستماتیک برای دستیابی به حقیقت هستی است. حقیقت هیچ‌گاه نمی‌تواند به طور کامل بیان شود و ما همواره به تقریبی از آن دسترسی داریم. پارادایم‌ها واسطه بین انسان و حقایق هستی هستند. انسان به واسطه پارادایم‌هاست که جهان را می‌بیند و آن را برای خود تعریف می‌کند. پارادایم‌ها مجموعه‌ای از باورهای اساسی است که صورتی از جهان هستی را تصویر می‌کند. پارادایم‌ها مبنای برداشت و اقدامات انسان هستند. یک تحقیق باید در بستر یک پارادایم مشخص انجام گیرد تا بین مبانی فلسفی (معرفت‌شناسی و هستی‌شناسی) و متدولوژی و ابزارهای آن سازگاری برقرار شود. آنچه متدولوژی تحقیق را تعیین می‌کند، هدف و پرسش‌های تحقیق است. پای بندی به این موضوع تضاد بین فرآیند و نتایج تحقیق را مرتفع خواهد ساخت.

فهرست مطالب

پیشگفتار	۳
مقدمه	۵
فصل اول	
- مفاهیم و انواع تحقیق	۱۴
- مفاهیم، نظریه ها، تجربه	۱۵
تعریف تحقیق	۱۶
- انواع تحقیق از نظر هدف	۱۷
الف- تحقیق بنیادی	۱۷
- مشخصات تحقیقات بنیادی	۱۷
ب- تحقیق کاربردی	۱۷
- مشخصات تحقیقات کاربردی	۱۸
ج- تحقیق عملی	۱۸
- انواع تحقیق از نظر ماهیت و روش	۱۹
- تحقیق توصیفی	۱۹
- تحقیق پیمایشی (زمینه یابی)	۲۰
طرحهای اساسی تحقیق زمینه یابی	۲۲
الف- روش مقطعی	۲۲
ب- روش طولی	۲۲
- تحقیق پس رویدادی (علی - مقایسه ای)	۲۳
- نارسانیهای تحقیق علی	۲۴
تحقیق همبستگی	۲۵
- تحقیق تاریخی	۲۷

- ۲۷ - اهداف تحقیق تاریخی
- ۲۸ - شرایط لازم در جمع آوری مطالب تاریخی
- ۲۸ - منابع تاریخی:
- ۲۸ - منابع اصلی یا دست اول
- ۲۸ - منابع دست دوم
- ۲۹ - سایر منابع تاریخی
- ۲۹ - نقد بیرونی و نقد درونی
- ۳۰ - تحقیق آزمایشی (تجربی)
- ۳۱ - روشهای حذف کردن و به حداقل رساندن متغیرهای ناخواسته
- ۳۱ ۱- حذف یک یا چند متغیر ناخواسته از حیطه پژوهش
- ۳۲ ۲- موازنه کردن گروهها
- ۳۲ ۳- یکسان نمودن گروهها
- ۳۲ ۴- روش تصادفی
- ۳۲ ۵- تجزیه و تحلیل کوواریانس

فصل دوم

- ۳۵ - مراحل تحقیق
- ۳۶ - تعیین مسئله تحقیق
- ۳۶ الف- مطرح کردن مسئله به صورت سؤال
- ۳۷ ب- تعریف واژه های به کار رفته
- ۳۷ ج- تعیین حدود مسئله
- ۳۷ د- بیان و تشریح روابط علت و معلول متغیرها
- ۳۷ ه- سابقه تاریخی موضوع مورد مطالعه
- ۳۷ و- ذکر مطالعات قبلی مربوط به موضوع تحقیق
- ۳۸ - تهیه و تنظیم فرضیه
- ۳۸ - مفهوم و تعریف فرضیه
- ۴۰ - انواع فرضیه
- ۴۰ - فرضیه تحقیق H_1
- ۴۱ الف- فرضیه جهت دار

۴۰	ب- فرضیه بدون جهت
۴۱	- فرضیه های آماری
۴۱	الف- فرضیه صفر
۴۲	ب- فرضیه خلاف (مخالف / جایگزین)
۴۲	- پیش فرضها
۴۳	- خطاها در آزمون فرضیه های آماری
۴۳	الف- خطای نوع اول
۴۳	ب- خطای نوع دوم
	فصل سوم
۴۴	- متغیر
۴۵	- مفهوم تغییر
۴۵	- مشخصات متغیرها
۴۶	۱- انواع متغیر
۴۶	۲- متغیر مستقل
۴۷	۳- متغیر وابسته
۴۷	۴- متغیرهای کمی
۴۷	الف - متغیرهای کمی پیوسته
۴۷	ب - متغیرهای کمی گسسته
۴۷	۵- متغیر کیفی
۴۸	۶- متغیر دو ارزشی
۴۸	۷- متغیر چند ارزشی
۴۹	۸- متغیر تعدیل کننده
۵۰	۹- متغیر کنترل
۵۰	۱۰- متغیر مزاحم ، مداخله گر
۵۲	- جامعه و نمونه
۵۲	- جامعه آماری
۵۲	- تعریف نمونه آماری
۵۳	- روشهای مختلف جمع آوری مطالب آماری

الف - روش سرشماری یا مطالعه کل جامعه.....	۵۳
ب- کسب اطلاعات آماری از طریق نمونه گیری.....	۵۳
- نکات و شرایط نمونه گیری.....	۵۴
- انواع روشهای نمونه گیری.....	۵۴
۱- نمونه گیری تصادفی ساده.....	۵۴
الف - قرعه کشی.....	۵۵
ب- استفاده از جداول اعداد تصادفی.....	۵۶
۲- نمونه گیری منظم یا سیستماتیک.....	۵۷
۳- نمونه گیری طبقه ای.....	۵۷
۴- نمونه گیری ناحیه ای یا خوشه ای.....	۵۹
۵- نمونه گیری در دسترس.....	۶۰
- اندازه نمونه.....	۶۱
الف - روش تجربی.....	۶۱
ب- روش آماری.....	۶۲
- عوامل موثر در تعیین اندازه نمونه.....	۶۳
فصل چهارم	
- روشهای جمع آوری اطلاعات.....	۶۵
مشاهده.....	۶۶
- انواع مشاهده.....	۶۶
مشاهده ساده یا کنترل نشده.....	۶۶
الف- با شرکت فعال مطالعه کننده در گروه مورد مطالعه.....	۶۶
ب- بدون شرکت فعال مطالعه کننده در گروه مورد مطالعه.....	۶۶
مشاهده سیستماتیک یا کنترل شده.....	۶۷
- عوامل موثر در مشاهده.....	۶۷
الف - تمایلات شخصی.....	۶۷
ب - زیرکی و تیز هوشی.....	۶۸
ج - عوامل محیط فرهنگی.....	۶۸
د - دانش و آگاهی قبلی.....	۶۹

۶۹	هدف تحقیق.....
۶۹	- مزایای روش مشاهده.....
۷۰	- معایب روش مشاهده.....
۷۰	مصاحبه.....
۷۰	- انواع مصاحبه.....
۷۰	الف - مصاحبه ساختار یافته (منظم).....
۷۱	ب- مصاحبه ساختار نایافته (آزاد).....
۷۱	ج - مصاحبه نیمه ساختار یافته.....
۷۱	- مزایای روش مصاحبه.....
۷۲	- محدودیت‌های روش مصاحبه.....
۷۲	- روایی و اعتبار مصاحبه.....
۷۲	پرسشنامه.....
۷۳	- اهم مواردی که در تهیه پرسشنامه باید رعایت شود.....
۷۴	- طرح‌های مختلف پرسشنامه.....
۷۴	- پرسشنامه عادی.....
۷۴	الف - پرسشنامه با نام.....
۷۴	ب- پرسشنامه بی نام.....
۷۵	- فهرست سؤالات.....
۷۵	- راهنمای مصاحبه.....
۷۵	- انواع سؤالات پرسشنامه.....
۷۵	الف - سؤالات بسته.....
۷۷	ب - سؤالات باز.....
۷۷	- بررسی مقدماتی پرسشنامه.....
۷۸	- مزایای پرسشنامه با سؤالات بسته.....
۷۸	- معایب پرسشنامه با سؤالات بسته.....
۷۹	تحلیل محتوی.....
۸۱	کتابخانه.....
۸۱	- فواید استفاده از کتابخانه.....

- ۸۱ - آشنایی با روشهای کتابداری.....
- ۸۱ - سیستم دیویی.....
- ۸۲ - سیستم کنگره.....
- ۸۴ - کارت یا برگ شناسایی کتاب.....

فصل پنجم

- ۸۶ - طبقه بندی اطلاعات.....
- ۸۷ - طبقه بندی (مقیاس) اسمی.....
- ۸۷ - طبقه بندی ترتیبی (رتبه‌ای).....
- ۸۸ - طبقه بندی فاصله‌ای.....
- ۸۸ - طبقه بندی نسبتی.....
- ۸۸ - طیف‌ها یا مقیاس‌های اندازه‌گیری.....
- ۹۰ - مقیاس لیکرت.....
- ۹۲ - مقیاس بوگاردوس.....
- ۹۴ - مقیاس گاتمن.....
- ۹۵ - مقیاس ترستون.....
- ۹۷ - روائی.....
- ۹۷ - پایایی.....

فصل ششم

- ۹۹ - تجزیه و تحلیل اطلاعات.....
- ۱۰۰ - مروری جامع بر مراحل تحلیل.....
- ۱۰۰ - ۱- مدیریت داده‌ها.....
- ۱۰۱ - الف - آشنایی با داده‌های خام و اولیه.....
- ۱۰۱ - ب- تهیه شاخص.....
- ۱۰۱ - ج - مرتب کردن و ترتیب داده‌ها.....
- ۱۰۲ - ۲- گزارشات توصیفی.....
- ۱۰۲ - الف - کشف.....
- ۱۰۳ - ب - طبقه بندی.....
- ۱۰۳ - ج - گروه بندی.....

۱۰۳	۳- تجزیه و تحلیل آماری
۱۰۴	- داده های پارامتری
۱۰۴	- داده های ناپارامتری
۱۰۴	- استفاده از روشهای آماری به دو شکل توصیفی و استنباطی
۱۰۴	- آمار توصیفی
۱۰۴	- مراحل آمار توصیفی
۱۰۴	الف- تهیه و تنظیم جدول فراوانی
۱۰۶	ب- رسم نمودارها
۱۰۶	ج- شاخصهای آماری
۱۰۶	- میانگین
۱۰۷	- میانه
۱۰۸	- نما (مد)
۱۱۱	- واریانس
۱۱۱	- تجزیه و تحلیل با استفاده از آمار استنباطی
۱۱۱	- همبستگی
۱۱۲	- شدت همبستگی
۱۱۳	- انواع همبستگی
۱۱۳	- آزمون همبستگی پیرسون
۱۱۴	- ضریب همبستگی رتبه ای اسپیرمن

فصل هفتم

۱۱۵	- خلاصه تحقیق و پیشنهادها
۱۱۷	- نوشتن فهرست منابع و مآخذ
۱۱۸	- پیوست ها
۱۱۸	- تهیه و تنظیم مقاله علمی
۱۱۹	- ساختار مقاله علمی
۱۲۱	- ملاحظات مربوط به تدوین مقاله علمی
۱۲۲	- منابع و مآخذ